

JĘZYKOZNAWSTWO I GLOTTODYDAKTYKA

DOI: 10.31648/an.5691

SPOŁECZNA DYSKURSYWIZACJA TERMINÓW NAUKOWYCH NA PRZYKŁADZIE WYBRANEJ NOMENKLATURY Z ZAKRESU *GENDER STUDIES*. PRZYPADKI POLSKI A ROSYJSKI. CZĘŚĆ 1¹

DISCURSIVE CONSTRUCTION CONCERNING SCIENTIFIC TERMS BASED ON THE NOMENCLATURE USED IN THE *GENDER STUDIES* FIELD. POLISH AND RUSSIAN CASES. PART 1

Ewelina Woźniak-Wrzesińska

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2257-3095>

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / Adam Mickiewicz
University in Poznań

e-mail: ewewoz@amu.edu.pl

Magdalena Zakrzewska-Verdugo

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2568-087X>

Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie / Comenius University
in Bratislava

e-mail: magdalena.zakrzewska@uniba.sk

Keywords: scientific term, social discourse, gender, homosexuality, LGBT

Abstract: The aim of this paper is to present the impact of discourse social practices on the content of scientific terms. Chosen nomenclature such as: *gender* (ru. *гендер*), *homosexuality* (pl. *homoseksualizm*; ru. *гомосексуализм / гомосексуальность*), *LGBT* (ru. *ЛГБТ*) is researched. First, the methodological frame is established (discourse analysis), which is followed by a description of *Gender Studies* and the significance of the researched terms. With this background, it is analyzed how the non-scientific interest in the terms proper for *Gender Studies* was forming. Subsequently, the main actors of the debates concerning *Gender Studies* and basic argumentation schemas are pointed out.

¹ Część 2 artykułu będzie opublikowana w zeszycie 2/2021.

1. Przedmiot, cel badań

W ostatnim czasie zarówno na gruncie polskim, jak i rosyjskim podejmowanie tematu płciowości wiąże się z nie lada ryzykiem. Kulturowo usankcjonowane normy i wyobrażenia dotyczące ról społecznych kobiety, mężczyzny, a także kształtu rodziny i zadań stawianych przed nią modelują dyskurs społeczny dotyczący tożsamości płciowej. Nic więc dziwnego, że rozpowszechnianie wiedzy z zakresu *Gender Studies* wywołuje pełną emocji dyskusję publiczną (po stronie polskiej² i rosyjskiej), a nawet działania polityczne (po stronie rosyjskiej)³. W publicznych debatach dochodzi tym samym do starcia między dyskursem naukowym a nienaukowym dyskursem społecznym. Wskutek „walki semantycznej” [Felder 2006, za: Czachur 2011, 84] neutralne terminy naukowe zyskują konotacje i zaczynają suponować określone wartości.

Warto w tym miejscu postawić pytanie badawcze, czy i w jaki sposób społeczny dyskurs modeluje ten naukowy.

Przypomnijmy, że Andrzej W. Nowak, Krzysztof Abriszewski i Michał Wróblewski zakładają, iż szczególnym wyzwaniem jest rozpowszechnienie wiedzy kontrowersyjnej. Do takiej zaliczają właśnie teorie z zakresu *Gender Studies*. Mniemają przy tym, że obieg wiedzy społecznie trudnej do przyjęcia następuje zgodnie z pewnym schematem. Autorzy monografii *Czyje łęki...* modyfikują model krążenia i powstawania teorii Brunona Latoura [2013, 113-148], rezygnując z jednokierunkowego przemieszczania się koncepcji naukowych – z instytucji do debaty publicznej – na rzecz migracji dwukierunkowej. Mia nowicie – spór o wiedzę kontrowersyjną rozgrywa się nie tylko między konkurencyjnymi teoriami, czyli wewnątrz instytucji (jak u Latoura), lecz także pomiędzy dyskursem społecznym a wiedzą instytucjonalną, co ma niebagatelny wpływ na społeczny obraz teorii naukowej i niekiedy wręcz na nią samą [Nowak, Abriszewski, Wróblewski 2016, 66-75]. O takiej analogii może być tak samo mowa w przypadku polskiego oraz rosyjskiego dyskursu genderowego.

W niniejszym artykule przyglądamy się więc dyskursywnemu nacechowaniu wybranych polskich i rosyjskich terminów naukowych, takich jak: *gender* (гендер), *homoseksualizm* (гомосексуализм / гомосексуальность), *LGBT* (ЛГБТ). Wychodzimy przy tym z założenia, że treści emotywnie są wtórne do neutralnych, a w dyskursie społecznym „stanowią czynnik determinujący (...) strukturę pojęć” [Krzyszowski 1997, 9]. W takim razie: 1) badamy sposoby społecznego profilowania nienacechowanego terminu naukowego w dyskursie nienaukowym i 2) zastanawiamy się, czy owo społeczne profilowanie wpływa na dyskurs naukowy. Z pierwszym zadaniem mierzymy się, wykorzystując

² Dość wspomnieć o wypowiedziach z czerwca 2020 r. polskich polityków – prezydenta RP Andrzeja Dudy: „próbuję się nam wmówić, że LGBT to ludzie. A to jest po prostu ideologia”, posła do Parlamentu Europejskiego Joachima Brudzińskiego: „Polska bez LGBT jest najpiękniejsza” czy posła na Sejm RP Przemysława Czarnka: „osoby LGBT nie są równe normalnym ludziom”.

³ Więcej na ten temat w p. 4 niniejszego przyczynku.

niektóre osiągnięcia niemieckiej lingwistycznej analizy dyskursu [Czachur, Miller 2012; Czachur 2016; Smykała 2016]. Drugie wykonujemy z kolei, sprawdzając publikacje naukowe z zakresu *Gender Studies* i weryfikując ich charakter. O ile pierwsze zadanie przedstawiamy w sposób analityczny, o tyle drugie ujmujemy syntetycznie, w zakończeniu drugiej części szkicu (zob. „Acta Neophilologica” 2021, z. XXIII/2).

2. Tło metodologiczne

Wiadomo, że w dyskursie społecznym dochodzi do „ścierania się” [Czachur 2011, 87] / „negocjowania” [Czachur, Kulczyńska, Kumięga 2016, 9] / „narzucania” [Spieß 2010, 201] znaczeń. Wspomniana „walka semantyczna” toczona jest za pomocą języka na jego trzech dyskursywnych poziomach. Zgodnie z *DIMEAN – Diskurslinguistische Mehr-Ebenen-Analyse* (wielopłaszczyznową analizą lingwistyki dyskursu) w badaniu tak skomplikowanego zjawiska uwzględnia się:

- I. płaszczyznę intratekstualną (np. leksykę),
- II. płaszczyznę transtekstualną (np. ideologie, mentalność, historyczność),
- III. działania aktorów [zob. szerzej Spitzmüller, Warnke 2011, por. Czachur, Miller 2012].

Należy przy tym pamiętać, że model badania dyskursu ma charakter synkretyczny, właściwy dla poszczególnych analiz. Za każdym razem jest bowiem aktualizowany i dostosowywany do celów, jakie przyświecają naukowcom, ponieważ to właśnie zadanie badawcze podpowiada, jak obchodzić się z danymi [zob. Wengeler 1997; Spitzmüller, Warnke 2011]. Nic dziwnego, że w badaniach dyskursu postuluje się transparentność wywodu oraz deklaratywność [zob. szerzej Czachur, Miller 2012].

W treści niniejszego artykułu sprawdzamy, jak w dyskursie społecznym profilowane są pojęcia wybranych terminów naukowych. W takim razie w danym dyskursie, badamy przede wszystkim leksykalny aspekt płaszczyzny intratekstualnej na tle transtekstualnej. Wykorzystujemy przy tym narzędzia komputerowe (*Google Trends*), które pozwalają nam zweryfikować tendencje nienaukowców do używania (wyszukiwania) analizowanych przez nas terminów (płaszczyzna I – intratekstualna) i zastanawiamy się, na ile owo zainteresowanie profiluje dyskurs genderowy – najpierw społeczny, później naukowy (płaszczyzna II – transtekstualna). Nie pomijamy przy tym głównych aktorów dyskursu (płaszczyzna III – działania aktorów), czyli osób publicznych oraz środków masowego przekazu. Tak zaprojektowane analizy obejmą każdą z płaszczyzn, choć skupią się na jednej z nich, co nie jest sprzeczne z postulatami Spitzmüllera i Warnkego [2011, 39 za: Czachur, Miller 2012, 38].

Jesteśmy przy tym świadome tego, iż dogłębną i panoramiczną charakterystykę społecznej dyskursywizacji interesujących nas terminów, zwłaszcza

w ujęciu porównawczym (a to niniejsze ma charakter raczej zestawienia, przy czym za wyjściowy należy uznać przypadek polski) da się zamknąć w obszernej monografii. W prezentowanym artykule chcemy jedynie zarysować horyzont rozpoczętych przez nas badań.

3. *Badania genderowe i podstawowe terminy z zakresu Gender Studies w polskim i rosyjskim dyskursie naukowym*

Rozróżnienie płci biologicznej (*sex*) i płci społeczno-kulturowej (*gender*) datuje się na 1935 roku, kiedy zwróciła na nie uwagę antropolog kulturowy, Margaret Mead [Шилова 2013]. *Gender Studies* jako interdyscyplinarne badania sięgają genezą dopiero lat 70. XX wieku. Zakłada się, że jako specjalność wiedzy powstały wskutek rozwoju feminizmu akademickiego. O ile w tych drugich podejmuje się zagadnienia kobiecości, o tyle w pierwszych gra toczy się o tożsamość płciową.

Badania genderowe wyrastają z konstruktywistycznych teorii na temat tożsamości człowieka i są pokłosiem odkrycia innej niż esencjalna wizji świata [EG, 248]. Esencjalizm zakłada, że człowiek jest istotą mającą cechy dla niego typowe, przyrodzone wszystkim ludziom, czyli takie, które nie podlegają kulturowej konstrukcji – nie są bowiem narzucane. Konstruktywistyczne podejście zasadza się z kolei na przekonaniu, że człowiek (poszczególne elementy jego tożsamości) to istota, która jest konstruowana w ramach określonych praktyk społecznych. Badacz-konstruktywista zastanawia się, w jaki sposób dochodzi do powstawania *płci społeczno-kulturowej (gender)*. Chodzi zatem o to, by rozważyć, za pomocą jakich form – tutaj zwłaszcza performatywów – konstruuje się atrybuty płci kulturowej.

Nic zatem dziwnego, że *badania genderowe* mieszczą w sobie metodologie oraz teorie z zakresów: biologii, socjologii, a nawet językoznawstwa oraz literaturoznawstwa. Badacze z kręgu *Gender Studies* rozważają ponadto sposób konstruowania tożsamości płciowej i seksualnej w określonej społeczności, interesuje ich także literackie oraz językowe uzewnętrznianie się *sex* i *gender* [Seidman 2012]. Do podstawowych terminów tej specjalności – jak podaje *Encyklopedia gender* – należą: *gender*, *homoseksualizm*, *LGBT* [EG, 165].

Poniżej prezentujemy więc – pisząc na wyrost – naukowe prototypowe, a więc neutralne⁴, znaczenie wskazanych wyżej terminów, właściwych w pierwszej fazie polskich i rosyjskich *Gender Studies*. Wszystko po to, by były one tłem omawianej społecznej dyskursywizacji.

⁴ Z wyjątkiem określenia *homoseksualizm*, o czym piszemy dalej.

3.1. *gender*

Określenie *gender* (w gramatyce języka angielskiego *rodzaj gramatyczny*) w *Gender Studies* oznacza płeć społeczno-kulturową, czyli „zbiór atrybutów, wzorów zachowań, wyobrażeń i oczekiwań społecznych, a także norm związanych z płcią biologiczną wyznaczający funkcje pełnione przez daną jednostkę w społeczeństwie i kulturze oraz jej status i przysługujące jej prawa” [Burzyńska, Markowski 2007, 439-451, por. Butler 1990].

W polskim dyskursie naukowym od początku XXI wieku termin *gender* jest tłumaczony na różne sposoby, jako: *płeć kulturowa*, *rodzaj płciowy*, *rodzaj*, *płeć społeczno-kulturowa* [Burzyńska, Markowski 2007, 439-440, por. Iwasiów 2004, 173 i n.].

W nauce rosyjskojęzycznej termin *гендер* zaczął z kolei pojawiać się po rozpadzie Związku Radzieckiego, a więc w latach 90. W 1996 roku po raz pierwszy pojawił się w rosyjskim podręczniku filozofii [Воронина 1996], a w 2002 powstał słownik w całości poświęcony terminologii *gender* [SGT].

3.2. *homoseksualizm*

Określenia *homoseksualizm*, znaczącego preferencję seksualną, skierowaną na osobę tej samej płci, miał jako pierwszy użyć Karl Kertbene w 1868 roku. Terminem medycznym stał się pod koniec XIX wieku. Wówczas został uznany za patologiczną dewiację seksualną. Dopiero w latach 70. XX wieku oficjalnie przestano uznawać go za rodzaj choroby.

Współcześnie, również w polskim dyskursie genderowym, unika się tego określenia, zastępując je wielokomponentowym *osoby o orientacji homoseksualnej* lub akronimem *LGBT* (o którym niżej). Konsekwencji takiego stanu upatruje się właśnie w pierwotnym, negatywnie nacechowanym, klinicznym znaczeniu tego terminu [EG, 201]. Obecnie postuluje się, by zamiast nacechowanego *homoseksualizmu* używać określenia *homoseksualność* [Nowak 2020]. Myślimy jednak, że taki głos jest konsekwencją trwającej tzw. „polskiej wojny o gender”. Jak pokazują bowiem wcześniejsze badania – w języku polskim *homoseksualizm* i *homoseksualność* uchodziły za leksemy bliskoznaczne, ale na pewno nie różnicowane ze względu na konotacje emotywnie [Rodzoch-Malek 2012, 89-91].

W rosyjskojęzycznym dyskursie naukowym natomiast występują dwa terminy odpowiadające pojęciu *homoseksualizmu*: *гомосексуализм* oraz *гомосексуальность*. Obecnie tylko ten drugi uznawany jest za nienacechowany, zaś pierwszy przeważnie raczej ma konotacje deprecjonujące i stygmatyzujące⁵,

⁵ Por. Pronikina [Проникина 2014, 78]: „Представители оргкомитета ЛГБТ кинофестиваля «Бок о Бок» разработали инструкцию для СМИ, в которой объясняется, что в слове

choć w czasach socjalizmu występował jako termin medyczny [Кондаков 2014, XIII]. Pomimo akcentowanego obecnie negatywnego zabarwienia pojęcia *гомосексуализм* wciąż pojawia się jako termin pozornie neutralny, i to nawet w socjologicznych czasopiśmie naukowych [zob. Дьяченко, Позднякова 2013], a także w uznanym słowniku internetowym finansowanym przez rząd FR [gramota.ru].

3.3. LGBT

LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender) to akronim odnoszący się do ruchów społecznych i grup zrzeszających mniejszości seksualne [Seidman 2012]. W polskim dyskursie naukowym termin *LGBT* funkcjonuje przede wszystkim na gruncie socjologii [Basiuk, Ferens, Sikora 2002].

W rosyjskim z kolei to określenie zaczęło być stosowane nieco później niż *gender* czy *homoseksualizm*. Nie jest bowiem odnotowywane we wczesnych opracowaniach dotyczących *Gender Studies*, takich jak słownik АНУ А. Deni-sowej [SGT]. Pojawia się dopiero w drugim wydaniu pierwszej publikacji (1998) traktującej z perspektywy niemedycznej o *miłości jedno płciowej* (*однополая любовь*) [Кон 2003]). Współcześnie natomiast pojawia się nieodłącznie w badaniach dyskursu o *homoseksualności* [zob. artykuły w tomie Кондаков 2014].

4. Społeczna dyskursywizacja terminów

We wcześniejszej części artykułu wykazano, że terminy z zakresu *Gender Studies* w polskim dyskursie naukowym, w ustabilizowanej postaci kanonicznej, funkcjonowały mniej więcej od początku XXI wieku⁶. Wiadomo jednak, że część z nich (dokładniej ich znaczenia) była znana w środowisku badaczy jeszcze przed powołaniem do życia pierwszych polskich studiów genderowych w 1996 roku⁷. W Rosji, podobnie jak w Polsce, zagraniczne teksty naukowe

«гомосексуализм» суффикс является признаком учения, политического движения, болезни или идеологического течения, тогда как слово должно нейтрально обозначать одну из форм сексуальности» [Соцаев 2013, 9]. („Przedstawiciele komitetu organizacyjnego festiwalu filmowego «Bok o Bok» (pl. Ramię w Ramię – przyp. tłum.) przygotowali instrukcję dla środków masowego przekazu, w której wyjaśniają, że sufix występujący w słowie «homoseksualizm» jest charakterystyczny dla nauki, ruchu politycznego, choroby albo nurtu ideologicznego, podczas gdy słowo powinno neutralnie oznaczać jedną z form seksualności” – wszystkie tłumaczenia cytatów z j. rosyjskiego są naszego autorstwa).

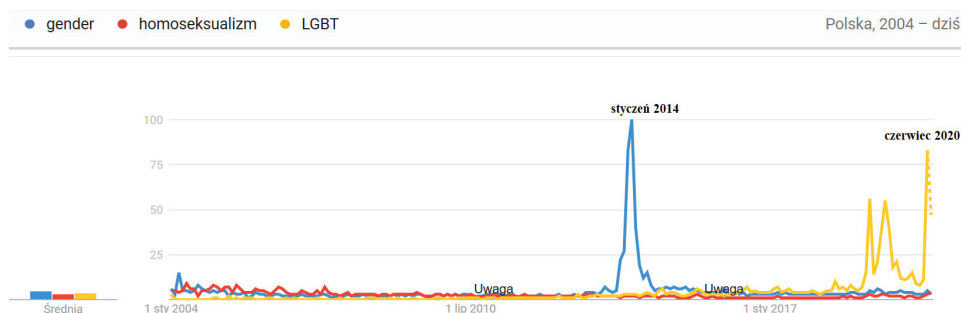
⁶ Oczywiście istnieją polskojęzyczne publikacje sprzed 2001 r. z zakresu *Gender Studies*. Mowa przede wszystkim o tłumaczeniach kanonicznych prac z tego obszaru wiedzy czy ich fragmentów [zob. EG, 155].

⁷ Chodzi o kierunek powołany do życia na Uniwersytecie Warszawskim, następnie na Uniwersytecie Jagiellońskim, w IBL PAN oraz na Uniwersytecie Łódzkim [EG, 165].

na temat *Gender Studies* z pewnością były znane przed 1996 rokiem, kiedy to termin *gender* po raz pierwszy pojawił się w rodzimej literaturze przedmiotu [Губина, Сидориной, Филатова 1996]. Pora przyjrzeć się obecności tych określeń w dyskursie nienaukowym.

4.1. Płaszczyzna intratekstualna i tło transtekstualne

Okazuje się, że w polskim dyskursie społecznym rozpowszechnienie określeń *gender*, *homoseksualizm*, *LGBT* jest dość nierównomierne, czego może dowodzić rozkład liczby ich wyszukiwań w witrynie google.pl, prezentowany na wykresie 1 [por. Borkowski 2015].

Wykres 1. Rozkład analizowanych terminów wyszukiwanych w Polsce od stycznia 2004 do czerwca 2020 roku

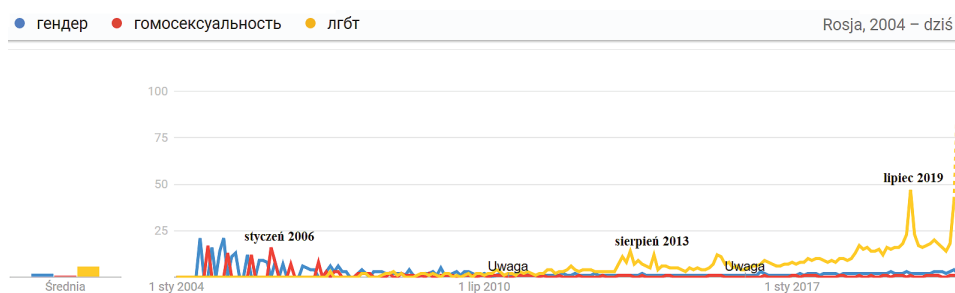
Źródło: <https://tiny.pl/7dm55> [Dostęp 3 VII 2020]⁸

Myślmy, że symptomem społecznego modelowania wskazanych pojęć jest przede wszystkim rozrzut danych, a zwłaszcza rozstęp, czyli różnica między najwyższą a najniższą liczbą wyszukiwań każdego terminu z osobna.

Porównując rozkład słów kluczowych *gender*, *homoseksualizm*, *LGBT* w rosyjskiej wersji wyszukiwarki Google z polskimi danymi przedstawionymi na wykresie 1 w takim samym okresie, uzyskujemy odmienne wartości, co prezentuje wykres 2.

Jeśli spojrzeć na powyższe tendencje na tle kontekstu wpływającego na społeczne modelowanie wskazanych pojęć, wspomnieć należy nieprzyjęty projekt ustawy o równouprawnieniu płci z 2003 roku [№ 284965-3]. Na portalu internetowym Dumy Państwowej da się prześledzić całą historię odrzuconego ostatecznie 11 lipca 2018 roku pomysłu, w tym kolejne wersje brzmienia tekstu ustawy, oczyszczanego stopniowo z terminologii *Gender Studies* [Исраилова 2019].

⁸ Do wygenerowania wykresów posłużyło narzędzie Google Trends. Podane linki w opisie ich tytułów są skróconą wersją (zob. [tiny.pl](https://tiny.pl/7dm55)) rozbudowanego odnośnika, który po wpisaniu w okno wyszukiwarki automatycznie rozwija się do postaci pierwotnej.

Wykres 2. Rozkład analizowanych terminów wyszukiwanych w Rosji od stycznia 2004 do czerwca 2020 roku

Źródło: <https://tiny.pl/7d73m> [Dostęp 6 VII 2020]

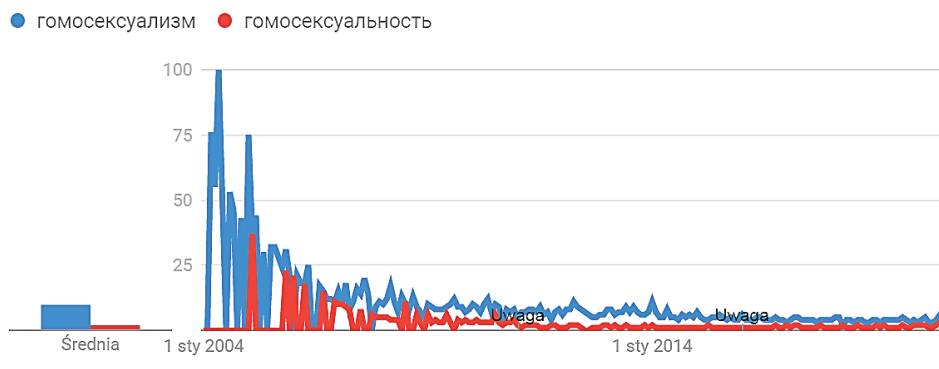
Niestety, narzędzie Google Trends nie pozwala na wybranie daty wcześniejszej niż 1 stycznia 2004 roku, jednak na wykresie 2 widać wyraźnie większe zainteresowanie terminem *gender* w pierwszych analizowanych latach, które potem słabnie i utrzymuje się na względnie stałym poziomie, wzrasta zaś wyraźnie rozstęp wyszukiwania słowa kluczowego *LGBT*, podobnie zresztą jak w Polsce.

4.1.1. *homoseksualizm, propaganda homoseksualizmu* (*гомосексуализм / гомосексуальность, пропаганда гомосексуализма*)

Zarówno po stronie polskiej, jak i rosyjskiej najmniejszy rozstęp (różnica pomiędzy najwyższą i najniższą wartością dla danego słowa kluczowego) cechuje określenie *homoseksualizm*, co jest dowodem na względnie stałe i dość niskie (w porównaniu z *gender* oraz *LGBT* – w Polsce i *LGBT* – w Rosji) społeczne zainteresowanie tym pojęciem. Niemniej – wspominałyśmy wcześniej o tym, że w języku rosyjskim funkcjonują dwa określenia odpowiadające terminowi *homoseksualizm* – fluktuację zainteresowania nimi można zobaczyć na wykresie 3.

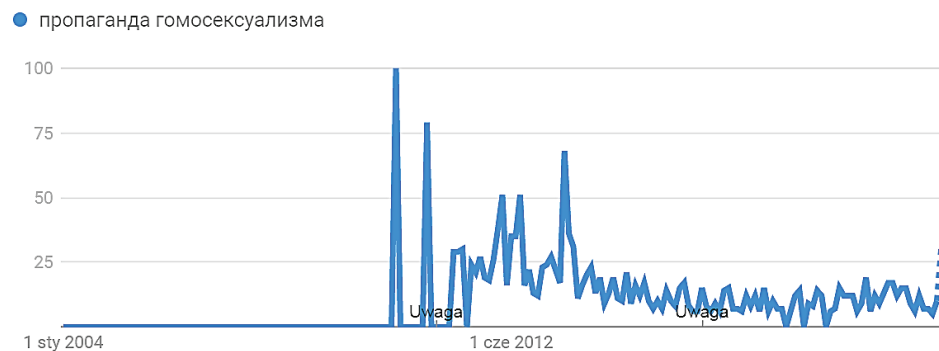
Jak widać z wykresu 3, rozstęp w przypadku pojęcia *гомосексуализм* jest stosunkowo duży i rośnie w czasie. O ile na początku badanego okresu liczba wyszukiwań negatywnie nacechowanego słowa kluczowego przeważała nad terminem neutralnym, o tyle stopniowo ta różnica malała – choć nie została zniwelowana do dziś. Czy w przyszłości „walkę semantyczną” wygra termin neutralny? Trudno wyrokować, lecz wydarzenia w Rosji, które wpływają na modelowanie dyskursu, nie napawają optymizmem, o czym może świadczyć fakt pojawienia się nowego określenia *propaganda homoseksualizmu* (*пропаганда гомосексуализма*)⁹. Jak widać na wykresie 4, przed 2010 rokiem ten

⁹ E. Pronikina wskazuje na to, że termin *гомосексуализм* w korpusie tekstów medialnych pojawia się najczęściej w wyrażeniu „пропаганда гомосексуализма” (*propaganda homoseksualizmu*) [Проникина 2014, 78].

Rosja. Od 01.01.2004 do 09.07.2020. Wyszukiwarka Google.

Wykres 3. Rozkład określeń *гомосексуализм*, *гомосексуальность* wyszukiwanych w Rosji od stycznia 2012 do czerwca 2020 roku
Źródło: <https://tinyurl.com/y9xkcvss> [Dostęp 9 VII 2020]

Rosja. Od 01.01.2004 do 09.07.2020. Wyszukiwarka Google.

Wykres 4. Rozkład określeń *пропаганда гомосексуализма* wyszukiwanych w Rosji od stycznia 2012 do czerwca 2020 roku
Źródło: <https://tinyurl.com/y9xfw2fn> [Dostęp 9 VII 2020]

związek wyrazowy raczej nie był wyszukiwany. Prawdopodobnie początek jego popularności należy wiązać z różnymi ustawami regionalnymi, zakazującymi „propagandy homoseksualizmu” (pierwsza i najbardziej głośna – w Riazaniu), które zaczęły pojawiać się od ok. 2006 roku, a zaowocowały niesławną ogólnorosyjską ustawą przyjętą w 2013 roku [Статья 6.21].

O negatywnym nacechowaniu połączenia *propaganda homoseksualizmu* świadczy po pierwsze jedno ze znaczeń, które możemy znaleźć w słowniku: ‘polityczne lub ideologiczne wpływanie na szerokie masy’ (‘политическое или

идеологическое воздействие на широкие массы'), a także typowe kolokacje tworzone przez rzeczownik *propaganda*: *p. burżuazyjna*, *p. przedwyborcza*, *agitacja i p.* (*n. буржуазная*, *n. предвыборная*, *агитация и п.* [gramota.ru]), sugerujące, że *homoseksualizm* jest zbiorem negatywnych przekonań, które można szerzyć wśród społeczeństwa i niepełnoletnich, a nie orientacją seksualną.

Jak widać – choć najmniejszy rozstęp notuje termin *homoseksualizm*, jego negatywne nacechowanie jest odczuwalne, o czym świadczy pojawienie się po stronie rosyjskiej z jednej strony – określenia neutralnego (*гомосексуальность*), z drugiej – nowej kolokacji z komponentem *homoseksualizm* (*гомосексуализм*) – *пропаганда гомосексуализма*. Należy zwrócić uwagę, że w Google Trends nie znajdziemy żadnych wyników dotyczących połączenia *пропаганда гомосексуальности*, co również przemawia za tezą o nacechowaniu terminu *гомосексуализм* i nienacechowaniu *гомосексуальность*. O kryjących się asocjacjach za określeniem *homoseksualizm* świadczy ponadto pierwotne znaczenie emotywne (nazwa dewiacji, czegoś nienormalnego). W takim razie społeczne modelowanie tego terminu nie jest aż tak widoczne, jak to się dzieje w przypadku pozostałych określeń (*gender*, *LGBT*), o których będzie mowa w drugiej części artykułu.

Bibliografia

- Basiuk Tomasz, Ferens Dominika, Sikora Tomasz. 2002. *Wstęp*. W: *Odmiany odmieńca: Mniejszościowe orientacje seksualne w perspektywie gender*. Red. Basiuk T., Ferens D., Sikora T. Katowice: Śląsk. Wydawnictwo Naukowe: 7-12.
- Borkowski Michał. 2015. *Reportaż z „polskiej wojny domowej o gender” w obiektywie pola naukowego Pierre’a Bourdieu*. W: *Genderowe filtry. Różnorodność doświadczania i percepcji płci w przestrzeni publicznej i prywatnej*. Red. Majka-Rostek D., Banaszak E., Czajkowski P. Wrocław: Wydawnictwo Instytutu Socjologii UW: 122-132.
- Burzyńska Anna, Markowski Michał Paweł. 2007. *Teorie literatury XX wieku. Podręcznik*. Kraków: Znak.
- Butler Judith. 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York, London: Routledge.
- Czachur Waldemar. 2011. *Dyskursywny obraz świata. Kilka refleksji*. „Text und Diskurs“ Nr. 4: 79-99.
- Czachur Waldemar, Kulczyńska Agnieszka, Kumięga Łukasz. 2016. *Dyskurs w polskiej dydaktyce akademickiej*. W: *Jak analizować dyskurs. Perspektywy dydaktyczne*. Red. Czachur W., Kulczyńska A., Kumięga Ł. Kraków: Universitas: 7-18.
- Czachur Waldemar, Miller Dorota. 2012. *Niemiecka lingwistyka dyskursu. Próba bilansu i perspektywy*. „Oblicza Komunikacji” nr 5: 25-43.
- D’āčenko Anatolij P., Pozdnākova Margarita E. 2013. *O social’nyh predposylkah pravovogo regulirovaniâ propagandy gomoseksualizma i inyh seksual’nyh deviacij*. «Sociologičeskaâ nauka i social’naâ praktika» № 3: 109-123 [Дьяченко Анатолий П., Позднякова Маргарита Е. 2013. *O социальных предпосылках правового регулирования пропаганды гомосексуализма и иных сексуальных девиаций*. «Социологическая наука и социальная практика» № 3: 109-123].

- Duda Maciej. 2016. *Dogmat płci. Polska wojna z gender*. Gdańsk: Wydawnictwo Naukowe KATEDRA.
- EG – Misiak Iwona, Tytuła Magdalena (red.). 2014. *Encyklopedia Gender*. Warszawa: Wydawnictwo Czarna Owca.
- Felder Ekkehard. 2006. *Semantische Kämpfe in Wissensdomänen. Eine Einführung in Benennungs-, Bedeutungs- und Sachverhaltsfixierungs-Konkurrenzen*. W: *Semantische Kämpfe. Macht und Sprache in den Wissenschaften*. Red. Ekkehard F. Berlin – New York: De Gruyter: 13-46.
- «Gender» – «Gender» – это лазейка для содомитов. V: <https://tiny.pl/tzf9z> [Dostęp 15 III 2020] [«Гендер» – это лазейка для содомитов. В: <https://tiny.pl/tzf9z> [Доступ 15 III 2020]].
- Google Trends. W: <https://tiny.pl/7dm1n> [Dostęp 3 VII 2020].
- Google Trends. W: <https://tiny.pl/7dm55> [Dostęp 3 VII 2020].
- Google Trends. W: <https://tiny.pl/7d73m> [Dostęp 6 VII 2020].
- Google Trends. W: <https://tinyurl.com/y9xfw2fn> [Dostęp 9 VII 2020].
- gramota.ru. W: <http://gramota.ru/> [Доступ 26 VI 2020].
- Israilova Marina. 2019. *Gomoseksual i gender kak marker nacional'nyh granic*. V: <https://tiny.pl/tzfwf> [Dostęp 14 III 2020] [Исраилова Марина. 2019. *Гомосексуал и гендер как маркер национальных границ*. В: <https://tiny.pl/tzfwf> [Доступ 14 III 2020]].
- Iwasiów Inga. 2004. *Gender dla średnio zaawansowanych. Wykłady szczecińskie*. Warszawa: W.A.B.
- Kon Igor' S. 2003. *Liki i maski odnopoloj ljubvi. Lunnyj svet na zare*. Moskwa: Olimp [Кон Игорь С. 2003. *Лику и маски однополой любви. Лунный свет на заре*. Москва: Олимп].
- Kondakov Aleksandr (red.). 2014. *Na pereput'e: metodologią, teorią i praktyka LGBT i kvir-issledovanij*. Sankt-Peterburg: CNSI [Кондаков Александр (ред.). 2014. *На перепутье: методология, теория и практика ЛГБТ и квір-исследований*. Санкт-Петербург: ЦНСИ].
- Krzeszowski Tomasz P. 1997. *Angels and Devils in Hell: Elements of Axiology in Semantics*. Warszawa: Energeia.
- Latour Bruno. 2013. *Nadzieja Pandory. Eseje o rzeczywistości w studiach nad nauką*. Przeł. Abriszewski K. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Nowak Andrzej W., Abriszewski Krzysztof, Wróblewski Michał. 2016. *Czyje lęki? Czyja nauka? Struktury wiedzy wobec kontrowersji naukowo-społecznych*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Nowak Tomasz Ł. 2020. *Język ukrycia. Zapisany socjolekt gejów*. Kraków: Universitas.
- Oakley Ann. 1972. *Sex, Gender and Society*. Farnham: Ashgate.
- Pankowska Dorota. 2017. *Czego można dowiedzieć się o gender z Internetu? Analiza dyskursu w tekstach dostępnych w sieci*. „Przegląd Badań Edukacyjnych. Educational Studies Review” nr 25: 137-161.
- Pronikina Elena S. 2014. *Osobennosti LGBT – diskursa v rossijskich media, inicijirovanogo diskussiami o regulirovanii seksual'nosti*. «Журнал исследований социальной политики» Т. 14, № 1: 71-86 [Проникина Елена С. 2014. *Особенности ЛГБТ – дискурса в российских медиа, инициированного дискуссиями о регулировании сексуальности*. «Журнал исследований социальной политики» Т. 14, № 1: 71-86.]
- Rodzoch-Malek Jagoda. 2012. *W jaki sposób mówi się w polszczyźnie o homoseksualizmie i osobach homoseksualnych? Analiza leksyki na podstawie danych leksykograficznych i tekstowych*. Repozytorium Uniwersytetu Warszawskiego: <https://depotuw.ceon.pl/>

- bitstream/handle/item/204/Doktorat-J.Rodzoch-Malek.pdf?sequence=1 [Dostęp 18 II 2020].
- Seidman Steven. 2012. *Spoleczne tworzenie seksualności*. Przeł. Tomanek P. Warszawa: PWN.
- SGT – Denisova Alla A. 2002. *Slovar' gendernyh terminov*. Moskva: Informaciá XXI vek [Денисова Алла А. 2002. *Словарь гендерный терминов*. Москва: Информация XXI век].
- Šišlova Ekaterina Èduardovna. 2013. *Gender kak innovacionnyj naučnyj i filosofskij dyskurs*. V: <https://tiny.pl/tzfwf> [Dostęp 13 III 2020] [Шишлова Екатерина Эдуардовна. 2013. *Гендер как инновационный научный и философский дискурс*. В: <https://tiny.pl/tzfwf> [Доступ 13 III 2020].
- Smykała Marta. 2016. „Wir schaffen das!“ *Diskursive Strategien sprachlicher Konstituierung des Beginns der Flüchtlingskrise und ihrer Hauptakteure im Pressediskurs am Beispiel der Wochenzeitung DIE ZEIT*. „Text und Diskurs“ Nr. 9: 183-202.
- Sozaev Valerij. 2010. *LGBT – dviženie v Rossii: portret v inter'ere*. «Gendernye issledovaniá: Žurnal» № 20-21: 90–126 [Созаев Валерий. 2010. *ЛГБТ – движение в России: портрет в интерьере*. «Гендерные исследования: Журнал» № 20-21: 90-126].
- Spieß Constanze. 2010. *Lingwistyczna analiza dyskursu jako analiza wielopoziomowa: przyczynek do problematyki wielowymiarowego opisu dyskursów z perspektywy praktycznonaukowej*. „Text und Diskurs“ Nr. 3: 199-220.
- Spitzmüller Jürgen, Warnke Ingo Hans Oskar. 2011. *Diskurslinguistik. Eine Einführung in Theorien und Methoden der transtextuellen Sprachanalyse*. Berlin – New York: De Gruyter.
- Stat'á 6.21 – Stat'á 6.21 Коар RF. *Propaganda netradicionnyh seksual'nyh otnošenij sredi nesoveršennoletnih (dejstvuúšââ redakciâ)*. V: <https://www.zakonrf.info/koap/6.21/> [Dostęp 14 III 2020] [Статья 6.21 КоАП РФ. *Пропаганда нетрадиционных сексуальных отношений среди несовершеннолетних (действующая редакция)*. В: <https://www.zakonrf.info/koap/6.21/> [Доступ 14 III 2020].
- Szymowski Leszek. 2014. *Homoterror*. Warszawa: Bollinari Publishing House.
- Voronina Ol'ga A. 1996. *Filosofiâ pola*. V: *Filosofiâ*. Učebnik. Red. Gubina V.D., Sidorinoj T.Û., Filatova V.P. Moskva: Russkoe slovo: 394-396 [Воронина Ольга. 1996. *Философия пола*. В: *Философия*. Учебник. Ред. Губина В.Д., Сидориной Т.Ю., Филатова В.П. Москва: Русское слово: 394-396].